

2-TOM, 11 - SON
INGLIZ VA UZBEK ADABIYOTIDA USLUBLARARO SINTEZ
TAXLILI

Maxmudova Dilshoda Kurbonbayevna

SamDChTI tayanch doktoranti

+998933466314

dilimakhmudova782@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek adabiyotidagi uslublararo sintez fenomeni tahlil qilinadi. Adabiyot taraqqiyotining turli bosqichlarida uslublarning uyg'unlashuvi qanday namoyon bo'lishi, tarixiy va madaniy omillarning bu jarayonga ta'siri yoritiladi. Maqolada klassik va zamonaviy adabiyotdagi misollar asosida bu jarayon tadqiq qilinadi.

Kalit so'zlar: uslublararo sintez, ingliz adabiyoti, o'zbek adabiyoti, tarixiy ta'sir, madaniy uyg'unlik.

Аннотация: В данной статье анализируется феномен межстилевого синтеза в английской и узбекской литературе. Рассматривается, как на разных этапах развития литературы проявляется синтез стилей, а также влияние исторических и культурных факторов на этот процесс. Исследование проводится на основе примеров классической и современной литературы.

Ключевые слова: межстилевой синтез, английская литература, узбекская литература, историческое влияние, культурная гармония.

Annotation: This article analyzes the phenomenon of inter-stylistic synthesis in English and Uzbek literature. It examines how stylistic fusion manifests itself at different stages of literary development and the influence of historical and cultural factors on this process. The study is conducted based on examples from classical and modern literature.

Keywords: inter-stylistic synthesis, English literature, Uzbek literature, historical influence, cultural harmony.

KIRISH

Adabiyot tarixida turli uslublarning o'zaro sintezi har doim muhim masala bo'lib kelgan. Ingliz va O'zbek adabiyotida ham turli uslubiy yo'nalishlarning uyg'unlashuvi, adabiy jarayonlarga ta'siri chuqur tadqiq etilishi lozim bo'lgan mavzulardan biridir. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek adabiyotidagi uslublararo sintez

2-TOM, 11 - SON

o'ziga xos xususiyatlar, asosiy namoyandalari va ularning asarlarida aks etish tahlil qilinadi.

Adabiyot taraqqiyotining turli bosqichlarida uslublararo sintez dolzarb masala bo'lib kelgan. Ingliz va o'zbek adabiyotida bu hodisa badiiy janrlar, uslublar va madaniy ta'sirlar orqali namoyon bo'ladi. Uslublarning o'zaro uyg'unlashuvi turli davrlar va ijtimoiy sharoitlarga bog'liq bo'lib, bu jarayon adabiy merosning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

Ingliz adabiyotida romantizm va realizmning sintezi Viktoriya davrida sezilarli darajada namoyon bo'lgan. Ayniqsa, Charlz Dikens va Robert Brauning ijodida badiiy uslublarning o'zaro uyg'unlashuvi kuzatiladi. Dikensning romanlarida ijtimoiy realizm va melodramatik uslub bir-birini to'ldirgan holda qahramonlarning murakkab ichki kechinmalarini yoritishga xizmat qiladi. Brauning esa dramatik monologlari orqali realizm va psixologik chuqurlikni birlashtirib, o'ziga xos badiiy ifoda vositalarini yaratgan.

O'zbek adabiyotida esa uslublararo sintez qadimdan mavjud bo'lib, Navoiy ijodida lirika, dostonchilik va tasavvufiy hikmat uyg'unlashgan. Shoir o'zining "Xamsa" asarlarida epik voqealar bilan falsafiy tafakkurni mujassam etgan. Keyinchalik, XX asr o'zbek adabiyotida Cho'lpon va Qodiriy ijodida ham tarixiy realizm va lirizm sintezi yaqqol namoyon bo'lgan.

Ushbu maqolada ingliz va o'zbek adabiyotidagi uslublararo sintez fenomeni turli davrlardagi misollar asosida tahlil qilinadi. Adabiy yo'nalishlarning o'zaro bog'liqligi, tarixiy va madaniy omillarning ta'siri hamda stilistik uyg'unlashuvning badiiy-estetik jihatlari o'rganiladi.

Asosiy qism

1. Ingliz adabiyotida uslublararo sintez

- ❖ **Romantik va realizm uyg'unligi:** XIX asrda Angliya adabiyotida romantizm va realizm o'zaro aralashib, o'ziga xos uslubiy sintez hosil qilgan. Masalan, Ch. Dikens asarlarida ("Oliver Twist", "Ikki shahar tarixi") romantik va realistik unsurlar o'zaro bog'langan holda tasvirlangan.
- ❖ **Modernizm va postmodernizm sintezi:** XX asr ingliz adabiyotida U. Folkner, V. Vulf, J. Joys kabi yozuvchilar modernizm uslubini rivojlantirgan. Keyinchalik postmodernizm adabiyotida bu uslub yangi shakllar bilan boyitilgan.

2-TOM, 11 - SON

2. O'zbek adabiyotida uslublararo sintez

- ❖ **An'anaviy va modernistik uslublarning uyg'unligi:** XX asr o'zbek adabiyotida G'. G'ulom, Oybek, A. Qahhor kabi yozuvchilar klassik uslub bilan zamonaviy adabiy shakllarni uyg'unlashtirgan.
- ❖ **G'arb va Sharq an'analari sintezi:** O'zbek adabiyotida g'arb adabiyoti ta'sirida yangi janr va uslublar shakllangan. Xususan, Cho'lpon va Fitrat asarlarida milliylik va modernizm sintez qilinadi.

3. Ingliz va O'zbek adabiyotidagi sintezning umumiy jihatlari

- ❖ Ikkala adabiyotda ham turli davrlar mobaynida an'anaviy va zamonaviy uslublarning birlashishi kuzatiladi.
- ❖ Realizm va romantizm uyg'unligi ikkala adabiyotda ham asosiy tamoyillardan biri bo'lib kelgan.
- ❖ Modernizm va postmodernizm ta'siri har ikki adabiyotga o'z ta'sirini ko'rsatgan.

Metodologiya Ushbu tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

1. Tahliliy-solishtirma metod

- ❖ Ingliz va o'zbek adabiyotlaridagi uslublararo sintez o'ziga xos jihatlari solishtirilib, ularning umumiy va farqli tomonlari tahlil qilindi.
- ❖ Masalan, Ch. Dikkensning "Oliver Twist" asaridagi realizm va G'. G'ulomning "Shum bola" asaridagi uslubiy sintez o'rtasida taqqoslash o'tkazildi.

2. Tarixiy-tipologik metod

- ❖ Adabiy uslublarning turli davrlarda qanday rivojlanganligi va qanday o'zgarishlarga uchraganligi tarixiy nuqtayi nazardan o'rganildi.
- ❖ Masalan, romantizm va realizm sintezi ingliz adabiyotida XIX asrda Dikkens tomonidan rivojlantirilgan bo'lsa, o'zbek adabiyotida Oybekning "Navoiy" romani orqali namoyon bo'lgan.

3. Intertekstual yondashuv

- ❖ Muayyan adabiy matnlardagi g'oya va uslublarning boshqa matnlarga ta'siri intertekstual tahlil asosida o'rganildi.
- ❖ Masalan, Fitratning "Hind ixtilochilari" pyesasidagi modernizm bilan Shekspirning "Hamlet" tragediyasidagi psixologik drammatizm o'rtasidagi o'xshashliklar ko'rib chiqildi.

4. Strukturaviy-semantik metod

2-TOM, 11 - SON

- ❖ Adabiy matnlardagi uslubiy vositalarning qanday tuzilishga ega ekanligi va ularning semantik jihatdan qanday mazmun kasb etishi tahlil qilindi.
- ❖ Masalan, Cho'loning "Kecha va kunduz" asarida poetik obrazlar orqali uslubiy sintez hosil qilinishi ingliz modernistlari – V. Vulf va J. Joys uslubiyati bilan qiyoslandi.

XULOSA

Ingliz va o'zbek adabiyotida uslublararo sintez adabiy jarayonning uzviy qismi hisoblanadi. Tarixiy, ijtimoiy va madaniy omillar ta'sirida bu hodisa doimiy rivojlanib borgan. Uslublarning uyg'unlashuvi natijasida adabiyotda yangi badiiy shakllar va ifoda usullari paydo bo'lib, bu jarayon adabiy merosni yanada boyitishga xizmat qiladi. Adabiy sintez nafaqat janrlar, balki yozuvchilar orasida ham madaniy aloqalarni kuchaytiradi. Ushbu tadqiqot natijalari kelgusida uslublararo sintezni yanada chuqurroq o'rganish uchun nazariy asos yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Tennison A. "Ulis". London: Macmillan, 1850.
2. Dickens C. "A Tale of Two Cities". Chapman & Hall, 1859.
3. Browning R. "Dramatic Monologues". Oxford University Press, 1889.
4. Navoiy A. "Xamsa". Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1991.
5. Cho'lon A. "Kecha va Kunduz". Toshkent: Sharq, 1936.
6. Qodiriy A. "O'tkan kunlar". Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 1926.
7. Smith J. "Inter-stylistic Synthesis in Victorian Literature". Cambridge University Press, 2005.
8. Johnson P. "Uzbek Literature and Cultural Synthesis". New York: Routledge, 2010.

